
**DECLARACIÓ
UNIVERSAL
DE LA UNESCO
SOBRE
LA DIVERSITAT
CULTURAL**

PARÍS 2001

**DECLARACIÓ
DE FRIBURG
SOBRE
ELS DRETS
CULTURALS**

FRIBURG 2007

Barcelona, abril de 2011

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Unesco. Conferència General. Reunió (31a : 2001 : París)

Declaració universal de la Unesco sobre la diversitat cultural : París 2001 . Declaració de Friburg : Friburg 2007. – (Textos polítics ; 8)

ISBN 9788461350391

I. Vall, Josep (Vall i Segura), ed. II. Albert, Arnau III. Fundació Josep Irla IV. Títol.

V. Títol: Declaració de Friburg VI. Col·lecció: Textos polítics ; 8

1. Pluralisme cultural 2. Multiculturalisme

316.72

Edició: Josep Vall

Text: Arnau Albert

Traduccions del francès al català, de la *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* i de la *Declaració de Friburg sobre els Drets Culturals*: Gerard Sugranyes.

L'edició d'aquesta obra ha comptat amb la subvenció de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
**Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans**

Dipòsit legal B-14.807-2011

ISBN 978-84-613-5039-1

**DECLARACIÓ
UNIVERSAL
DE LA UNESCO
SOBRE
LA DIVERSITAT
CULTURAL**

PARÍS 2001

**DECLARACIÓ
DE FRIBURG
SOBRE
ELS DRETS
CULTURALS**

FRIBURG 2007

TAULA DE CONTINGUTS

LA DIVERSITAT CULTURAL	7
-------------------------------------	---

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE LA UNESCO SOBRE LA DIVERSITAT CULTURAL

PARÍS 2001	23
Preàmbul	25
Identitat, diversitat i pluralisme	28
Diversitat cultural i drets humans.....	29
Diversitat cultural i creativitat	31
Diversitat cultural i solidaritat internacional.....	32

DECLARACIÓ DE FRIBURG SOBRE ELS DRETS CULTURALS

FRIBURG 2007.....	35
Justificació	37
Principis i definicions	39
Drets culturals	41
Implementació	44

LA DIVERSITAT CULTURAL

La cultura és el conjunt de valors, creences, conviccions, coneixements, manifestacions artístiques, tradicions, formes de vida i pautes de convivència a través dels quals una persona o un col·lectiu expressen la seva humanitat, interpreten la seva existència i es desenvolupen en la societat.

Aquesta definició de cultura incorpora el concepte d'identitat cultural entès com el conjunt de referències a través de les quals una persona, a nivell individual o col·lectiu, dóna significat a la seva existència, s'organitza en societat i es relaciona amb el seu entorn. Les persones que comparteixen les referències d'una identitat cultural comuna, que volen preservar i desenvolupar, configuren una comunitat cultural.

D'altra banda, la cultura s'ha d'entendre com un procés d'aprenentatge a través del qual tota persona adquireix els hàbits i les capacitats que la defineixen com a membre d'una societat. Aquests hàbits i capacitats prenen diferents formes a través del temps i de l'espai, fruit dels contactes amb altres realitats culturals i a la pròpia innovació i creativitat de cada comunitat, donant lloc a una pluralitat d'identitats en el si de la humanitat. Aquesta riquesa és el que coneixem com a diversitat cultural.

L'expressió política de la diversitat cultural és el pluralisme cultural, el qual lligat a un marc democràtic, fomenta la comunicació entre les diferents cultures i l'expansió de les capacitats creatives que nodreixen la vida pública. En aquest sentit, el pluralisme cultural esdevé una garantia de la cohesió social, de la vitalitat de la societat civil i de la pau, en enfortir els vincles comunitaris que fomenten la convivència en el si d'una societat.

De la mateixa manera, el respecte a la diversitat cultural s'ha d'entendre com un motor de desenvolupament, no només des del punt de vista econòmic, sinó també des d'una perspectiva social en afavorir que les persones i els col·lectius accedeixin a una expressió intel·lectual, afectiva i moral més satisfactòria.

Per tot això, la defensa de la diversitat cultural és un imperatiu ètic, inseparable del respecte a la dignitat de tota persona. Per aquest motiu, la cultura forma part del sistema de drets humans instaurat per l'Organització de les Nacions Unides des de la seva creació el 1945, configurant el que avui en dia anomenem drets culturals. D'aquesta manera, podem entendre els drets culturals com el reconeixement a totes les persones de les facultats subjectives d'accés a l'educació i a la cultura en ser un supòsit bàsic pel ple desenvolupament de la personalitat i una condició imprescindible per assegurar la llibertat individual i col·lectiva.

Diferents perspectives sobre la cultura

Tot i que Francesco Petrarca (1304-1374) va ser el primer a emprar el terme cultura amb un sentit metafòric similar al de l'acció de treballar una determinada facultat humana —fins el moment, s'utilitzava per referir-se a les terres cultivades o a l'acció de treballar-les—, el significat figuratiu del terme cultura no es generalitza fins a l'inici del segle XVIII quan trobem els primers textos acadèmics que recullen aquesta accepció, com per exemple el *Dictionnaire de l'Académie française* de 1718. Malgrat això, cal destacar que al llarg d'aquest segle se sol presentar acompanyat d'una expressió complementària que acota el seu significat, com per exemple, «la cultura de les lletres». Amb el pas del temps, el terme cultura es va deslligant dels complements, consolidant un significat proper al del cultiu de l'esperit humà (*cultura animae*), és a dir, al de l'adquisició de coneixements gràcies a l'estudi.

A mesura que la Il·lustració avança, la paraula cultura passa a ser utilitzada per referir-se als esperits cultivats, és a dir, instruïts, educats, relacionant-se així amb el concepte de persona culta. Aquesta és la perspectiva de la

cultura que ens arriba a través del *Dictionnaire de l'Académie française* de 1798.

D'aquesta manera, podem observar com al llarg de la Il·lustració el terme cultura va madurant fins al punt que per a molts pensadors de l'època, com Jean Jacques Rousseau (1712-1778), esdevé el tret diferenciador de l'espècie humana com a tal, consideració que al segle xx serà posada en dubte des de diferents disciplines acadèmiques. Pels il·lustrats, la cultura fa referència a allò propi de l'ésser humà adquirit a través de l'educació, associant-la així al concepte de progrés. Per tant, ens trobem davant d'un concepte molt similar al de civilització, un terme creat el segle xviii pels enciclopedistes francesos que s'utilitza per referir-se a l'estat de la humanitat en el qual els costums i les tradicions es troben en la seva màxima expressió. Per aquest motiu, no és d'estranyar que ambdós termes s'utilitzin com a sinònims tan en anglès com en francès fins a inicis del segle xix, malgrat que el significat de cultura generalment se sol associar al progrés dels individus i el de civilització al de la societat.

Però si bé el concepte de cultura en el seu origen figurat s'entén des del punt de vista de tot allò que comparteix la humanitat, amb el pas del temps, passa a ser interpretat des d'una perspectiva jeràrquica, construint una gradació del desenvolupament cultural des d'una òptica eurocèntrica. Així, en considerar la cultura i la civilització europea la més avançada —i no tota l'europea, sinó només la de les seves elits—, es construeixen les bases doctrinals que justifiquen les relacions de subordinació entre persones i entre pobles que caracteritzen la societat industrialitzada i colonial pròpia del segle xix i bona part del xx.

Aquesta jerarquització encara s'accentua més en l'evolució del terme cultura en el si de la tradició del romanticisme germànic. En aquest sentit, la paraula alemanya *kultur* divergeix del concepte desenvolupat a França en referir-se a les característiques particulars dels diferents pobles i nacions. Un dels principals impulsors d'aquesta perspectiva és el filòsof alemany Johann Gottfried von Herder (1744-1803), el qual observa diferents grups

humans a partir de la diversitat de llengües, formes de pensar i maneres d'organitzar-se. Aquest punt de vista es contraposa profundament amb la visió universalista, la qual, relacionant la cultura a la idea de progrés, cerca la construcció d'una cultura comuna per tota la humanitat en consonància amb els principis de llibertat i igualtat que trenqui el conjunt de particularismes culturals que han quedat al marge dels avenços que significa el pensament il·lustrat.

Al llarg del segle XIX, aquesta contraposició va prenent força producte de l'expansió de les idees i els valors de la Revolució Francesa arreu d'Europa i del propi procés de reunificació alemanya, entès com una manifestació de les especificitats nacionals d'aquest país. I precisament, la configuració d'aquestes dues maneres antitètiques d'entendre la cultura i la civilització en dos països fronterers ens ajuda a entendre els grans conflictes europeus de la segona meitat del segle XIX i primera del XX, que en part tenen França i Alemanya com a principals protagonistes: Guerra francoprussiana (1870-1871), Primera Guerra Mundial (1914-1918) i Segona Guerra Mundial (1939-1945).

Origen dels drets culturals: de la preservació del patrimoni a garant de la pau

L'origen del que avui anomenem drets culturals l'hem de buscar en les primeres regulacions internacionals relacionades amb el patrimoni cultural. Una tradició que sorgeix de la necessitat de protegir els béns artístics i arquitectònics produïts per una comunitat, voluntat que ja es manifesta en el dret romà i que es reproduïx durant l'Edat Mitjana i Moderna, però que no és desenvolupa plenament fins a la segona meitat del segle XX, moment en què es pren consciència de la necessitat de protegir la cultura de forma integral.

La devastació que viu Europa en el marc de la Primera Guerra Mundial representa un important impuls per a la presa de consciència de la necessitat de preservar el patrimoni artístic i arquitectònic produït al llarg de la història

de la humanitat. D'aquesta manera, no ha d'estranyar que una de les finalitats de la Societat de Nacions (1919) sigui assegurar el manteniment del patrimoni cultural. Per tal de contribuir a aquest objectiu, el 1922 crea la Comissió Internacional de Cooperació Intel·lectual, presidida per Henri Bergson (1859-1941), la qual té l'encàrrec d'estudiar la creació artística, l'educació i les belles arts.

De tota la tasca desenvolupada per la Comissió Internacional de Cooperació Intel·lectual, destaca la celebració de la Conferència Internacional d'Experts per a la Protecció i Conservació dels Monuments de l'Art i de la Història, celebrada el 1931 a Atenes. El principal fruit d'aquesta trobada és l'anomenada *Carta d'Atenes*, una anàlisi profunda dels problemes relacionats amb la conservació de monuments i edificis històrics i obres artístiques, apostant de forma decidida per la conservació envers la restauració. En aquest sentit, la *Carta d'Atenes* és un primer pas cap al reconeixement a nivell internacional de la funció social dels béns històrics i artístics, alhora que es reconeix i s'instaura als estats a preservar els seus béns culturals.

Dos anys més tard, el 1933, la *Carta d'Atenes* es complementa amb la *Carta d'Atenes de l'Urbanisme*, promoguda per l'Oficina Internacional de Museus, entitat filial de la Comissió Internacional de Cooperació Intel·lectual de la Societat de Nacions. L'objectiu d'aquest document és assentar unes pautes per tal de garantir la conservació del patrimoni arquitectònic urbà.

Si l'impacte de la Primera Guerra Mundial serveix per començar a assentar les bases d'una normativa internacional per la conservació dels béns històrics i artístics, l'esclat de la Segona Guerra Mundial posa de manifest la necessitat de construir unes noves pautes de convivència a nivell planetari que assegurin la resolució dels conflictes d'una forma pacífica. I en aquest camp, cada vegada es fa més evident que l'educació i la cultura hi han de jugar un paper fonamental. D'aquesta manera, el 1942, en plena guerra, els ministres d'educació dels països aliats es reuneixen al Regne Unit en l'anomenada Conferència de Ministres d'Educació Aliats (CAME, per les sigles en anglès) per tal de començar a treballar conjuntament en la reconstrucció

del sistema educatiu un cop finalitzés el conflicte. Amb aquest propòsit, un cop acabada la guerra, la CAME impulsa la celebració d'una conferència de la recent creada ONU per tal d'assentar els paràmetres d'una organització educativa i cultural comuna per construir una solidaritat intel·lectual i moral de la humanitat. Així, el novembre de 1945 a Londres, 37 estats signen la *Constitució de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura* com a acte fundacional de la UNESCO —acrònim de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization—, la qual estableix la seu a París, ciutat que acull la primera reunió de l'entitat un any més tard després que el document constituïu sigui ratificat per vint països.

Amb l'objectiu de contribuir a la pau i a la seguretat mundial promovent l'entesa i la cooperació entre els estats mitjançant l'educació i la cultura, la UNESCO centra la seva activitat en el foment del coneixement i la comprensió mútua entre les nacions; l'impuls de l'educació popular i la difusió cultural; i l'ajuda a la conservació, el progrés i a la difusió del coneixement. Així, des de la seva fundació, la UNESCO ha desenvolupat una important tasca a favor de l'eradicació de l'analfabetisme i el foment de l'ensenyament lliure, obligatori i universal per tal d'assegurar el respecte dels drets humans i la resolució dels conflictes socials arreu del món mitjançant l'educació. Alhora, ha promogut intercanvis culturals entre els països i la preservació i difusió de les diverses cultures del món fomentant un coneixement mutu que contribueixi a assentar unes pautes de convivència basades en el diàleg i la cooperació.

Actualment, la UNESCO està integrada per 193 estats de ple dret, més set que en formen part com a associats. Al mateix temps, al marge de la seva seu a París, ha organitzat una xarxa de delegacions arreu del món, essent present a més de 60 països. En aquest sentit, el Principat de Catalunya acull des de 1984 el Centre UNESCO de Catalunya (UNESCOCAT), una organització no governamental associada al Departament d'Informació Pública de l'ONU, que actua com a referent de la UNESCO a Catalunya.

D'altra banda, també cal fer esment dels Clubs UNESCO, organitzacions no governamentals que tenen l'objectiu de donar a conèixer els ideals d'aques-

ta organització en el seu territori. Els primers Clubs UNESCO es creen el 1947 al Japó, i actualment n'hi ha més de 6.000 distribuïts en 120 països. El Club UNESCO degà dels Països Catalans és el de Barcelona, fundat el 1960 amb l'objectiu de defensar les llibertats i la identitat catalana durant el franquisme. Ja en democràcia, i en paral·lel al naixement del UNESCOCAT, el Club UNESCO de Barcelona promou la creació de la Federació Catalana d'Associacions i Clubs UNESCO la qual aglutina diferents entitats dels Països Catalans reconegudes per aquest ens internacional.

La revalorització del patrimoni cultural

Una de les primeres prioritats que afronta la UNESCO és la de dotar-se dels instruments necessaris per tal de defensar la cultura en el marc dels conflictes armats. D'aquesta manera, el 1954 subscriu el *Conveni per a la Protecció dels Béns Culturals en cas de conflicte Armat*. L'impuls d'aquest Conveni, considerat com l'eina més important de què disposa el Dret Internacional Públic per la protecció de la cultura en el si de conflictes bèl·lics, és d'especial transcendència, ja que fins al moment, la normativa internacional en aquest àmbit era molt limitada. En aquest sentit, només destaca un article de la *Convenció de la Haia* de 1899, en el qual s'advoca, en situacions de guerra, per la protecció dels edificis dedicats a l'art i a la ciència i el *Conveni sobre la Protecció de les Institucions Artístiques i Científiques i Monuments Històrics* de 1935, més conegut com a Pacte de Washington, el qual fomenta que es consideri com a neutrals els monuments històrics, els museus i les instal·lacions dedicades a la ciència, les arts, l'educació i a la conservació de la cultura. La base d'aquest Conveni es fonamenta en la idea que les diferents expressions culturals formen part del patrimoni comú de tots els éssers humans, per la qual cosa qualsevol atac als béns culturals passa a ser considerat un atemptat contra el patrimoni de la humanitat.

Les nombroses pèrdues de béns culturals que es van perpetrar en els diferents conflictes bèl·lics de la dècada de 1980 i principis de la de 1990 van posar de manifest la necessitat de revisar el *Conveni per a la Protecció dels Béns Culturals en cas de conflicte Armat*. D'aquesta manera, es van iniciar

una sèrie de treballs per tal de garantir una protecció més eficaç del patrimoni cultural en el marc de conflictes bèl·lics, els quals culminen el 1999 amb l'aprovació del *Segon Protocol de la Convenció de la Haia*. La principal innovació d'aquest text, és la creació d'una categoria de protecció reforçada per aquells béns culturals de gran importància per a la humanitat.

En segon lloc, la UNESCO es proposa actualitzar la *Carta d'Atenes* de 1931, per la qual cosa impulsa el 2n Congrés Internacional d'Arquitectes i Tècnics de Monuments Històrics, dut a terme a Venècia el 1964. El resultat d'aquesta trobada és la *Carta Internacional sobre la conservació i la restauració de Monuments i de Llocs* anomenada Carta de Venècia, que al marge d'actualitzar els criteris de conservació i de restauració dels béns arquitectònics, assenta un nou concepte sobre el patrimoni cultural. En aquest sentit, per primera vegada planteja la necessitat de valorar les obres tant des del punt de vista de testimonis documentals de la història com per les seves qualitats formals. Així mateix, el concepte de patrimoni deixa de referir-se a edificis i a construccions aïllades, ampliant-se també a conjunts urbans.

Aquesta nova perspectiva sobre el patrimoni rep un nou impuls amb l'aprovació de la *Convenció sobre la Protecció del Patrimoni Mundial Cultural i Natural*, subscripta a París el 1972 en el marc de la Conferència General de la UNESCO. La transcendència de la Convenció és de primer ordre, ja que en primer lloc considera que el patrimoni cultural i natural està amenaçat per l'acció de les societats contemporànies i per la pròpia evolució de la vida social i econòmica: trànsit, contaminació, superpoblació... La Convenció reafirma de nou que el patrimoni cultural i natural té un caràcter universal, per la qual cosa necessita de la cooperació internacional per tal d'assegurar-ne la preservació. Per aquest motiu, responsabilitza als estats signants de la identificació, protecció, conservació, rehabilitació i transmissió a les generacions futures del patrimoni cultural i natural situat en el seu territori.

D'altra banda, la Convenció representa un pas més cap a la definició de quins béns són susceptibles de ser considerats patrimoni. Així, acota que el patrimoni cultural comprèn monuments: obres arquitectòniques, escultures i pintura monumental, estructures arqueològiques, inscripcions, caverne

grups d'elements que tinguin un valor universal excepcional des del punt de vista de la història, de l'art o de la ciència; conjunts: grups de construccions, aïllades o reunides, que l'arquitectura i la unitat i la integració en el paisatge li donen un valor universal i excepcional des del punt de vista de la història, de l'art i de la natura; i espais: llocs amb un valor universal excepcional des del punt de vista històric, estètic, etnològic o antropològic.

Així mateix, com el mateix títol de la Convenció expressa, cal posar de relleu que per primera vegada la UNESCO atén des del punt de vista patrimonial l'entorn mediambiental. En aquest sentit, la Convenció entén com a patrimoni natural les formacions físiques i biològiques, que tenen un valor universal excepcional des del punt de vista estètic o científic; les formacions geològiques i fisiogràfiques i hàbitats d'espècies animals o vegetals amenaçades, amb valor universal excepcional des del punt de vista estètic o científic; i els espais naturals estrictament delimitats, amb valor universal excepcional des del punt de vista de la ciència, de la conservació o de la bellesa natural.

Però al marge dels progressos conceptuals i normatius, cal destacar que la Convenció també avança des del punt de vista organitzatiu, dotant-se dels ens necessaris per vetllar pel compliment dels seus objectius. En aquest sentit, crea el Comitè Intergovernamental de Protecció del Patrimoni Cultural i Natural de valor universal excepcional, més conegut com a Comitè del Patrimoni Mundial, encarregat d'identificar els béns susceptibles de ser protegits i vetllar per la seva conservació aixoplugant-los sota la categoria de Patrimoni de la Humanitat.

L'origen d'aquest ens l'hem de cercar en la campanya de la UNESCO de 1959 encaminada a evitar que la construcció de la resclosa d'Assuan entre Egipte i Sudan destruís una vall amb importants conjunts arqueològics, com els temples d'Abu Simbel i de File. La campanya va donar els seus fruits, aconseguint que els governs egipci i sudanès trasl·ladesin aquests vestigis arqueològics, pedra a pedra, a una zona on no es veiessin afectats per la inundació de la vall. Davant l'èxit d'aquesta iniciativa, comencen a sortir pro-

postes de protecció d'altres espais, com per exemple la ciutat de Venècia a Itàlia, les ruïnes de Mohenjo-Daro al Pakistan o el temple de Borobudur a Indonèsia, evidenciant la necessitat de crear una entitat encarregada de vetllar per la protecció del patrimoni, preservant les àrees naturals i els espais històrics pel present i el futur de tota la humanitat.

Però malgrat els progressos que incorpora la *Convenció sobre la Protecció del Patrimoni Mundial Cultural i Natural*, la definició de cultura continuava circumscrita a elements materials obviant totes aquelles expressions culturals vives, és a dir, les tradicions, representacions, expressions, coneixements i competències de les comunitats culturals, les quals són transmeses de generació en generació i es recreen periòdicament.

Aquesta vessant de la cultura és la base de tot el patrimoni material i l'arrel de la diversitat cultural, però per contra ha estat la darrera a ser considerada com a subjecte de protecció per part de les institucions internacionals. Així, no és fins a finals de la dècada de 1980 que es comença a prendre consciència de la necessitat de protegir la cultura tradicional i popular, desenvolupant el concepte de patrimoni cultural immaterial. En aquest sentit, cal destacar la *Recomanació de la UNESCO sobre la salvaguarda de la cultura tradicional i popular* de 1989, la qual, malgrat no tenir caràcter vinculant, esdevé la base dels futurs treballs de l'entitat en aquest àmbit. El concepte de patrimoni cultural immaterial és assumit definitivament per la UNESCO el 1997 amb l'aprovació de la proclamació de les obres mestres del patrimoni oral i immaterial de la humanitat, a través del qual es crea la distinció internacional d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat —inspirant-se en la categoria de Patrimoni de la Humanitat—, per tal d'incorporar aquesta vessant de la cultura en el si del sistema de protecció dels béns culturals.

La creació de la categoria d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat posa de manifest la necessitat de dotar-se d'un nou instrument normatiu que garanteixi la preservació d'aquest patrimoni. Així, el 2003 s'aprova en el marc de la Conferència General de la UNESCO la

Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immateral, la qual substitueix la categoria d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Immateral de la Humanitat per la creació d'una llista del Patrimoni Cultural Immateral, símil de la del Patrimoni de la Humanitat.

Actualment, hi ha més de 900 béns catalogats com a Patrimoni de la Humanitat, entre els quals una vintena als Països Catalans: el Parc Güell, el Palau Güell i la Casa Milà d'Antoni Gaudí (1984); la Llotja de la Seda de València (1996); el Monestir de Poblet, i el Palau de la Música i l'Hospital de Sant Pau de Lluís Domènech i Montaner (1997); l'art rupestre de l'arc mediterrani de la Península Ibèrica (1998); la biodiversitat i la cultura d'Eivissa (1999); les esglésies romàniques de la Vall de Boí, el conjunt arqueològic de Tàrraco i el palmerar d'Elx (2000); el paisatge cultural de la vall del Madriu-Perafita-Claror (2004); les fortificacions de Sébastien Le Prestre de Vauban, a Montlluís i Vilafranca de Conflent, i la Casa Vicens, la Casa Batlló, la Cripta de la Colònia Güell i la façana del Naixement i la Cripta de la Sagrada Família d'Antoni Gaudí (2005). I dels més de 200 béns catalogats com a Patrimoni Cultural Immateral: el Misteri d'Elx (2001); la Patum de Berga (2005); el Tribunal de les Aigües de València (2009); els castells, el cant de la Sibil·la i la dieta mediterrània (2010).

Diversitat cultural i drets culturals: eines per positivitzar la globalització

Com hem vist, el valor de la cultura va més enllà de la protecció dels béns culturals, esdevenint una eina pel foment de la cooperació i la pau mundial. Alhora, en entendre la cultura com la forma a través del qual un individu i una comunitat s'autoidentifica, interpreta i interactua amb el món, passa a ser un element determinant pel ple desenvolupament de la personalitat humana i de retruc de la comunitat de la qual forma part. Per tant, s'entén que tota persona privada de l'accés a la cultura, està condemnada a jugar un paper subaltern. És per aquest motiu, que la cultura passa a formar part del sistema de drets internacionals a partir de la fi de la Segona Guerra Mundial. Els drets culturals cobreixen la protecció de les persones, a nivell individual

o col·lectiu, en l'àmbit dels vincles que els uneixen a la seva pròpia herència cultural. D'aquesta manera, en una primera fase, els drets culturals atenen el dret a la preservació i desenvolupament de la pròpia cultura, al de prendre part de la vida cultural i el de protegir la cultura per raons científiques, literàries i artístiques. L'assentament d'aquesta perspectiva sobre els drets culturals arriba de la mà de la *Declaració Universal dels Drets Humans* (1948) i de forma més específica a través del *Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals* (1966). Mentre, la Declaració es limita a enumerar els drets relacionats amb l'educació —en ser l'element bàsic de la transmissió de la cultura a les noves generacions— i la cultura, el Pacte va més enllà, assolint una força jurídica de caràcter vinculant amb mesures concretes per tal de garantir el seu compliment. Així, els estats signants del Pacte estan obligats a garantir a la ciutadania el dret a participar de la vida cultural i el de beneficiar-se del progrés científic, alhora que han d'emprendre les mesures necessàries per assegurar la conservació, el desenvolupament i la difusió de la ciència i la cultura.

Aquesta primera fase dels drets culturals s'ha d'emmarcar en el context de descolonització que marca les dècades posteriors a la Segona Guerra Mundial, i que veu sorgir nous estats sobretot a Àfrica i Àsia. Un procés caracteritzat per l'eclosió de pobles i nacions que fins al moment havien estat minoritzats pel colonialisme, i que fruit de la seva emancipació, comencen a reivindicar els seus drets davant la necessitat d'elevat i igualar el nivell de vida de tots els pobles en un marc de respecte i col·laboració mútua de la comunitat internacional. Així, drets com l'autodeterminació, a la independència econòmica i política, a la cooperació internacional i regional i a la preservació de la identitat nacional i cultural passen a formar part de l'anomenada *Carta Internacional dels Drets Humans*, tractat base del sistema de drets humans que aglutina la *Declaració Universal dels Drets Humans*, el *Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics* i el *Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals*.

L'eclosió del pacifisme, el feminisme o l'ecologisme posa de relleu noves reivindicacions com la pau, la igualtat de la dona o el respecte al medi ambient,

configurant els anomenats drets de tercera generació —després dels drets civils i polítics i dels drets socials. Bona part d'aquests ja es veuen reflectits en la *Carta Internacional dels Drets Humans* mentre que d'altres, com els drets de les dones o dels infants, necessiten tractats específics per tal de garantir la seva preservació. Aquest és el cas dels drets culturals, els quals al llarg de les darreres dècades del segle xx i la primera del XXI experimenten una nova transformació arrel dels reptes que planteja la globalització —la revolució que han significat les noves tecnologies de la informació i la comunicació en la difusió i el contacte entre cultures, l'accentuació de la pluralitat de les societats fruit dels processos migratoris...— i la constatació que bona part dels conflictes polítics, econòmics i socials que continuen existint al món, s'emmarquen en un rerefons cultural que actua com agent aglutinador d'una comunitat enfront una altra.

La mostra més clara d'aquesta tendència la trobem amb la ***Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural*** aprovada a París el 2 de novembre de 2001 en el marc de la Conferència General de la UNESCO. L'impuls d'aquest text ve motivat per l'impacte que tenen els atemptats gihadistes de l'11 de setembre de 2001 contra el World Trade Center de Nova York i el Pentàgon de Washington. D'aquesta manera, la reunió anual de la UNESCO es converteix en la primera gran trobada internacional de mandataris després dels atacs, per la qual cosa esdevé el marc idoni per assentar la reacció de la comunitat internacional.

La *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* és un text que advoca pel diàleg intercultural com el millor garant de la pau, rebutjant alhora la confrontació entre cultures i civilitzacions. L'objectiu és humanitzar la mundialització, construir un món més obert, creatiu i democràtic. En aquest sentit, el text fa una ferma defensa de la diversitat cultural, considerant-la un patrimoni comú de la humanitat en entendre-la com un element tan necessari per l'ésser humà com la diversitat biològica pels éssers vius. Amb aquest text, la UNESCO es compromet a preservar la riquesa donada per la diversitat cultural, al mateix temps que s'emplaça a combatre les posicions fonamentalistes que en nom de les diferències culturals, sacra-

litzen les particularitats desvirtuant el missatge de pau i de convivència que aporta la *Declaració Universal dels Drets Humans*. D'aquesta manera, la Declaració insisteix en el fet que els individus no només han de reconèixer l'alteritat en totes les seves formes, sinó també el caràcter plural de la seva pròpia identitat, dins de societats igualment heterogènies.

Precisament, aquests valors són els que inspiren la creació del Fòrum Universal de les Cultures, un esdeveniment internacional de caràcter periòdic que té com a principal objectiu debatre sobre totes aquelles qüestions relacionades amb la diversitat cultural, fomentant així el compromís ciutadà amb el diàleg, la creativitat i el sentit comú per a un desenvolupament just, humà, sostenible i pacífic. Barcelona (2004) va ser la primera ciutat a acollir el certamen, passant el relleu a Monterrey (2007), Valparaíso (2010) i Nàpols (2013).

D'altra banda, la proclamació de la *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* incentiva a la UNESCO a dotar-se d'un instrument jurídic internacional per tal d'assegurar el compliment dels valors exposats en el text. Aquesta necessitat culmina el 2005 amb l'aprovació en el marc de la Conferència General de la UNESCO de la *Convenció sobre la Protecció i Promoció de la Diversitat de les Expressions Culturals*.

Però el progrés dels drets culturals no es detura amb la *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* i la *Convenció sobre la Protecció i Promoció de la Diversitat de les Expressions Culturals*, i més recentment han aparegut diferents propostes reivindicant la necessitat d'anar més enllà en la promoció dels drets culturals com un element imprescindible per construir unes pautes de convivència a nivell global que assegurin la pau i la cooperació entre pobles. La mostra més clara és la ***Declaració de Friburg sobre els Drets Culturals***, redactada per un grup internacional d'acadèmics i intel·lectuals sota l'impuls de l'Institut Interdisciplinari d'Ètica i Drets Humans de la Universitat de Fribourg el 2007. Aquest document és la recuperació d'un projecte de declaració sobre els drets culturals impulsat per la UNESCO el 1998 i que renoven profundament per tal d'adaptar-la al

nou context internacional. El text sorgeix de la constatació que els conflictes actuals sorgeixen en bona part de la violació dels drets culturals, per la qual cosa advoquen per la redacció d'un nou instrument normatiu que complementi la *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* per tal de seguir fent passos endavant cap a la construcció d'unes noves pautes de convivència a nivell global, basades en el reconeixement mutu entre cultures contribuint així a sedimentar el mosaic de la diversitat cultural.

Més informació

UNESCO

www.unesco.org

UNESCOCAT

www.unescocat.org

**DECLARACIÓ
UNIVERSAL
DE LA UNESCO
SOBRE
LA DIVERSITAT
CULTURAL**

PARÍS 2001

PREÀMBUL

La Conferència general,

- Refermant la seva adhesió a la plena realització dels drets humans i de les llibertats fonamentals proclamades en la *Declaració Universal dels Drets Humans* i en altres instruments jurídics universalment reconeguts, com els dos Pactes Internacionals de 1966, un relatiu als drets civils i polítics i l'altre als drets econòmics, socials i culturals;
- Recordant que el Preàmbul de l'*Acta Constitutiva de la UNESCO* afirma «[...] que l'àmplia difusió de la cultura i l'educació de la humanitat per la justícia, la llibertat i la pau són indispensables per a la dignitat humana i constitueixen un deure sagrat que totes les nacions han de complir amb un esperit de responsabilitat i d'ajuda mútua»;
- Recordant també el seu Article primer, que assigna a la UNESCO, entre altres objectius, el de recomanar «els acords internacionals que consideri convenients per facilitar la lliure circulació de les idees per mitjà de la paraula i de la imatge»;
- Referint-se a les disposicions relatives a la diversitat cultural i a l'exercici dels drets culturals que figuren en els instruments internacionals promulgats per la UNESCO¹;

¹ Entre els quals, en particular, l'*Acord de Florència* de 1950 i el seu *Protocol de Nairobi* de 1976, la *Convenció Universal sobre els Drets d'Autor* de 1952, la *Declaració de Principis de Cooperació Cultural Internacional* de 1966, la *Convenció sobre les mesures que cal adoptar per prohibir i impedir la importació, l'exportació i la transferència de propietats*

- Reafirmant que la cultura ha de ser considerada com el conjunt dels trets distintius espirituals i materials, intel·lectuals i afectius que caracteritzen una societat o un grup social i que abasta, a més de les arts i les lletres, els modes de vida, les maneres de viure junts, els sistemes de valors, les tradicions i les creences²;
- Constatant que la cultura es troba al centre dels debats contemporanis sobre la identitat, la cohesió social i el desenvolupament d'una economia fonamentada en el saber;
- Afirmant que el respecte per la diversitat de cultures, la tolerància, el diàleg i la cooperació, dins d'un clima de confiança i de comprensió mútues, es troben entre els millors garants de la pau i de la seguretat internacionals;
- Aspirant a una major solidaritat fonamentada en el reconeixement de la diversitat cultural, la presa de consciència de la unitat del gènere humà i el desenvolupament dels intercanvis culturals;
- Considerant que el procés de globalització, facilitat per la ràpida evolució de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació, i malgrat que constitueix un repte per a la diversitat cultural, crea les condicions per a un diàleg renovat entre les cultures i les civilitzacions;

il·lícites de béns culturals de 1970, la Convenció sobre la protecció del patrimoni mundial, cultural i natural de 1972, la Declaració de la UNESCO sobre la raça i els prejudicis racials de 1978, la Recomanació relativa a la condició de l'artista de 1980 i la Recomanació sobre la salvaguarda de la cultura tradicional i popular de 1989.

² Definició conforme a les conclusions de la Conferència Mundial sobre les Polítiques Culturals (MONDIACULT, Mèxic, 1982), de la Comissió Mundial de la Cultura i el Desenvolupament (La Nostra Diversitat Creativa, 1995) i de la Conferència Intergovernamental sobre les Polítiques Culturals per al Desenvolupament (Estocolm, 1998).

- Conscient del mandat específic que ha estat confiat a la UNESCO, en el si del sistema de les Nacions Unides, que consisteix en garantir la preservació i la promoció de la fecunda diversitat de les cultures;

Proclama els principis següents i aprova la present Declaració:

IDENTITAT, DIVERSITAT I PLURALISME

Article 1. La diversitat cultural, patrimoni comú de la humanitat

La cultura adquireix formes diverses a través del temps i de l'espai. Aquesta diversitat es manifesta en l'originalitat i la pluralitat de les identitats que caracteritzen els grups i les societats que componen la humanitat. Font d'intercanvis, d'innovació i de creativitat, la diversitat cultural és, per al gènere humà, tan necessari com la biodiversitat ho és per als éssers vius. En aquest sentit, constitueix el patrimoni comú de la humanitat i ha de ser reconeguda i afirmada en benefici de les generacions presents i de les generacions futures.

Article 2. De la diversitat cultural al pluralisme cultural

En les nostres societats cada cop més diversificades, és indispensable garantir una interacció harmoniosa i una voluntat de convida de persones i de grups amb identitats culturals que són alhora plurals, variades i dinàmiques. Les polítiques que afavoreixen la inclusió i la participació de tots els ciutadans són garants de la cohesió social, de la vitalitat de la societat civil i de la pau. Definit d'aquesta manera, el pluralisme cultural constitueix la resposta política al fet de la diversitat cultural. Indissociable d'un marc democràtic, el pluralisme cultural és propici als intercanvis culturals i al desenvolupament de les capacitats creadores que alimenten la vida pública.

Article 3. La diversitat cultural, factor de desenvolupament

La diversitat cultural amplia les possibilitats d'elecció que es brinden a tots; és una de les fonts de desenvolupament, entès no només en termes de creixement econòmic, sinó també com a mitjà per accedir a una existència intel·lectual, afectiva, moral i espiritual satisfactòria.

DIVERSITAT CULTURAL I DRETS HUMANS

Article 4. Els drets humans, garants de la diversitat cultural

La defensa de la diversitat cultural és un imperatiu ètic, inseparable del respecte de la dignitat de la persona. Aquesta defensa implica el compromís de respectar els drets humans i les llibertats fonamentals, en particular els drets de les persones que pertanyen a minories i els dels pobles autòctons. Ningú pot invocar la diversitat cultural per vulnerar els drets humans garantits pel dret internacional, ni per limitar-ne l'abast.

Article 5. Els drets culturals, marc propici de la diversitat cultural

Els drets culturals són part integrant dels drets humans, els quals són universals, indissociables i interdependents. El desenvolupament d'una diversitat creativa exigeix la plena realització dels drets culturals, tal com els defineix l'article 27 de la *Declaració Universal dels Drets Humans* i els articles 13 i 15 del *Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals*. Així, tota persona ha de poder expressar-se, crear i difondre les seves obres en la llengua que desitgi i en particular en la seva llengua materna; tota persona té dret a una educació i una formació de qualitat que respecti plenament la seva identitat cultural; tota persona ha de poder participar en la vida cultural que esculli i exercir les seves pròpies pràctiques culturals, dins dels límits que imposa el respecte dels drets humans i de les llibertats fonamentals.

Article 6. Cap a una diversitat cultural accessible a tots

Tot garantint la lliure circulació de les idees mitjançant la paraula i la imatge, cal vetllar perquè totes les cultures puguin expressar-se i donar-se a conèixer. La llibertat d'expressió, el pluralisme dels mitjans de comunicació, el multilingüisme, la igualtat d'accés a les expressions artístiques, al saber

científic i tecnològic —inclòs el seu format electrònic— i la possibilitat, per a totes les cultures, d'estar presents en els mitjans d'expressió i de difusió, són els garants de la diversitat cultural.

DIVERSITAT CULTURAL I CREATIVITAT

Article 7. El patrimoni cultural, font de creativitat

Tota creació té els seus orígens en les tradicions culturals però es desenvolupa plenament en contacte amb les altres. Per aquest motiu el patrimoni, en totes les seves formes, ha de ser preservat, valoritzat i transmès a les generacions futures com a testimoni de l'experiència i les aspiracions humanes, per tal de nodrir la creativitat en tota la seva diversitat i instaurar un veritable diàleg entre les cultures.

Article 8. Els béns i serveis culturals, mercaderies que no són com les altres

Davant dels canvis econòmics i tecnològics actuals, que obren vastes perspectives per a la creació i la innovació, cal parlar una atenció especial a la diversitat de l'oferta creativa, a la justa consideració dels drets dels autors i dels artistes, així com al caràcter específic dels béns i serveis culturals que, per ser portadors d'identitat, de valors i de sentit, no han de ser considerats com a mercaderies o béns de consum com els altres.

Article 9. Les polítiques culturals, catalitzadores de la creativitat

Tot garantint la lliure circulació de les idees i de les obres, les polítiques culturals han de crear les condicions idònies per a la producció i la difusió de béns i serveis culturals diversificats, gràcies a indústries culturals que disposin dels mitjans per desenvolupar-se a escala local i mundial. Cada estat, dins del respecte de les seves obligacions internacionals, ha de definir la seva política cultural i aplicar-la amb els mitjans d'acció que consideri més adequats, ja es tracti de suports concrets o de marcs reglamentaris apropiats.

DIVERSITAT CULTURAL I SOLIDARITAT INTERNACIONAL

Article 10. Reforçar les capacitats de creació i de difusió a escala mundial

Davant els desequilibris que es produeixen actualment en els fluxos i intercanvis de béns culturals a escala mundial, cal reforçar la cooperació i la solidaritat internacionals destinades a permetre que tots els països, en particular els països en desenvolupament i els països en transició, estableixin indústries culturals viables i competitives en els plans nacional i internacional.

Article 11. Forjar relacions de col·laboració entre el sector públic, el sector privat i la societat civil

Les forces del mercat per si mateixes no poden garantir la preservació i la promoció de la diversitat cultural, condició per a un desenvolupament humà sostenible. Des d'aquesta perspectiva, convé enfortir la funció primordial de les polítiques públiques, en associació amb el sector privat i la societat civil.

Article 12. El paper de la UNESCO

La UNESCO, pel seu mandat i les seves funcions, té la responsabilitat de:

- a. Promoure que es tinguin en compte els principis enunciat en la present Declaració en les estratègies de desenvolupament que s'elaborin en el si de les diverses instàncies intergovernamentals;
- b. Constituir un instrument de referència i de concertació entre els estats, els organismes internacionals tant governamentals com no governamentals, la societat civil i el sector privat per a l'elaboració conjunta de conceptes, objectius i polítiques en favor de la diversitat cultural;

- c. Prosseguir la seva acció normativa i la seva acció de sensibilització i de desenvolupament de capacitats en els àmbits relacionats amb la present Declaració que siguin de la seva competència;
- d. Facilitar l'aplicació del Pla d'Acció, les línies essencials del qual s'adjunten en forma d'annex a la present Declaració.

Text aprovat per la 31a Conferència General de la UNESCO, celebrada a París el 2 de novembre de 2001.

**DECLARACIÓ
DE FRIBURG
SOBRE
ELS DRETS
CULTURALS**

FRIBURG 2007

JUSTIFICACIONS

1. Recordant la *Declaració Universal dels Drets Humans*, els dos Pactes Internacionals de les Nacions Unides, la *Declaració Universal de la UNESCO sobre la Diversitat Cultural* i els altres instruments universals i regionals pertinents;
2. Reafirmant que els drets humans són universals, indivisibles i interdependents, i que els drets culturals són, com els altres drets humans, una expressió i una exigència de la dignitat humana;
3. Convençuts que les violacions dels drets culturals provoquen tensions i conflictes identitaris que representen una de les principals causes de violència, guerres i terrorisme;
4. Convençuts també que la diversitat cultural no es pot protegir veritablement sense una implementació efectiva dels drets culturals;
5. Considerant la necessitat de tenir en compte la dimensió cultural del conjunt dels drets humans actualment reconeguts;
6. Estimant que el respecte per la diversitat i els drets culturals és un factor determinant per la legitimitat i la coherència del desenvolupament sostenible fonamentat en la indivisibilitat dels drets humans;
7. Constatant que els drets culturals han estat reivindicats principalment dins del context dels drets de les minories i dels pobles autòctons, i que és essencial garantir-los de forma universal i especialment per als més desproveïts;

8. Considerant que un aclariment pel que fa al lloc que ocupen els drets culturals en el si del sistema dels drets humans, així com una millor comprensió de la seva naturalesa i de les conseqüències de les seves violacions, són el millor mitjà per impedir que siguin utilitzats en favor del relativisme cultural, o com a pretextos per enfrontar comunitats o pobles entre ells;
9. Estimant que els drets culturals, tal com s'enuncien en la present Declaració, estan actualment reconeguts de forma dispersa en un gran nombre d'instruments jurídics relatius als drets humans, i que és important recopilar-los per garantir-ne la visibilitat i la coherència i afavorir-ne l'efectivitat;

presentem als actors dels tres sectors: el públic (els estats i les seves institucions), el civil (les organitzacions no governamentals i altres associacions i institucions sense ànim de lucre) i el privat (les empreses), aquesta Declaració dels Drets Culturals, per tal d'impulsar el seu reconeixement i la seva aplicació a tots els nivells: local, nacional, regional i universal.

PRINCIPIS I DEFINICIONS

Article 1. Principis fonamentals

Els drets enunciats en la present Declaració són part essencial de la dignitat humana; per aquest motiu, formen part integrant dels drets humans i han de ser interpretats segons els principis d'universalitat, indivisibilitat i interdependència. Conseqüentment:

- a. Aquests drets s'han de garantir sense discriminació per raó especialment de color de pell, sexe, edat, llengua, religió, conviccions, ascendència, origen nacional o ètnic, origen o condició social, lloc de naixement o tota altra situació a partir de la qual la persona compon la seva identitat cultural;
- b. Ningú no ha de patir sofriment ni ha de ser sotmès a cap tipus de discriminació pel fet d'exercir, o de no exercir, els drets enunciats en la present Declaració;
- c. Ningú no pot invocar aquests drets per atemptar contra un altre dret reconegut en la Declaració Universal o en els altres instruments jurídics relatius als drets humans;
- d. L'exercici d'aquests drets no pot experimentar altres limitacions que les previstes en els instruments jurídics internacionals relatius als drets humans; cap disposició de la present Declaració no pot atemptar contra drets més favorables atorgats en virtut de la legislació o la pràctica d'un estat o del dret internacional;
- e. La implementació efectiva d'un determinat dret humà implica que es tingui en compte la seva adequació cultural, dins del marc dels principis fonamentals enumerats en aquest article.

Article 2. Definicions

A efectes de la present Declaració:

- a. El terme «cultura» inclou els valors, les creences, les conviccions, les llengües, els sabers i les arts, les tradicions, institucions i modes de vida pels quals una persona o un grup expressa la seva condició humana i les significacions que dóna a la seva existència i al seu desenvolupament;
- b. L'expressió «identitat cultural» s'entén com el conjunt de referències culturals mitjançant les quals una persona, de forma individual o col·lectiva, es defineix, es constitueix, es comunica i desitja ser reconeguda en la seva dignitat.
- c. Per «comunitat cultural» s'entén un grup de persones que comparteixen referències constitutives d'una identitat cultural comuna, referències que desitgen preservar i desenvolupar.

DRETS CULTURALS

Article 3. Identitat i patrimoni culturals

Tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, té dret a:

- a. Escollir i veure respectada la seva identitat cultural dins la diversitat dels seus modes d'expressió; aquest dret s'exerceix especialment en conjunció amb la llibertat de pensament, de consciència, de religió, d'opinió i d'expressió;
- b. Conèixer i veure respectada la seva pròpia cultura, així com les cultures que, en la seva diversitat, constitueixen el patrimoni comú de la humanitat; això implica especialment el dret de conèixer els drets humans i les llibertats fonamentals, valors essencials d'aquest patrimoni;
- c. Accedir, especialment mitjançant l'exercici dels drets a l'educació i a la informació, als patrimonis culturals, els quals constitueixen l'expressió de les diferents cultures així com recursos per a les generacions presents i futures.

Article 4. Identificació amb comunitats culturals

- a. Tota persona té la llibertat d'escollir identificar-se o no amb una o diverses comunitats culturals, sense consideració de fronteres, i de modificar aquesta elecció;
- b. A ningú se li pot imposar una identificació cultural ni ningú podrà ser assimilat a una comunitat cultural en contra de la seva voluntat.

Article 5. Accés i participació en la vida cultural

- a. Tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, té el dret d'accedir i participar lliurement, sense consideració de fronteres, en la vida cultural a través de les activitats que esculli.

b. Aquest dret inclou, especialment:

- La llibertat d'expressar-se, tant en públic com en privat, en la llengua o les llengües que esculli;
- La llibertat d'exercir, d'acord amb els drets reconeguts en la present Declaració, la seva pròpia pràctica cultural i de menar un mode de vida associat a la valorització dels seus recursos culturals, especialment en l'àmbit de la utilització, la producció i la difusió de béns i de serveis;
- La llibertat de desenvolupar i compartir coneixements i expressions culturals, realitzar recerques i participar en les diverses formes de creació, així com dels beneficis d'aquesta creació;
- El dret a la protecció dels interessos morals i materials lligats a les obres que siguin fruit de la seva activitat cultural.

Article 6. Educació i formació

Dins del marc general del dret a l'educació, tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, té dret, al llarg de tota la seva vida, a una educació i una formació que, responent a les necessitats educatives fonamentals, contribueixin al lliure i ple desenvolupament de la seva identitat cultural dins del respecte dels drets d'altri i de la diversitat cultural; aquest dret comprèn, particularment:

- a. El coneixement i l'aprenentatge dels drets humans;
- b. La llibertat de donar i de rebre ensenyament de i en la seva llengua i d'altres llengües, així com el saber relatiu a la seva cultura i a les altres cultures;
- c. La llibertat dels pares de fer garantir l'educació moral i religiosa dels seus fills d'acord amb les seves pròpies conviccions i en el respecte a la llibertat de pensament, de consciència i de religió reconeguda a l'infant segons les seves capacitats;
- d. La llibertat de crear, de dirigir i d'accedir a institucions educatives diferents de les dels poders públics, a condició que s'hi respectin les

normes i els principis internacionals reconeguts en matèria d'educació, i que compleixin les normatives mínimes establertes per l'estat.

Article 7. Comunicació i informació

En el marc general del dret a la lliure expressió —inclosa l'artística—, de la llibertat d'opinió i d'informació, i del respecte a la diversitat cultural, tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, té dret a una informació lliure i pluralista que contribueixi al ple desenvolupament de la seva identitat cultural; aquest dret, que s'exerceix sense consideració de fronteres, comprèn especialment:

- a. La llibertat de cercar, de rebre i de transmetre informació;
- b. El dret de participar en una informació pluralista, en la o les llengües que esculli, i de contribuir a la seva producció o difusió a través de totes les tecnologies de la informació i de la comunicació;
- c. El dret de respondre davant d'informació errònia sobre les diferents cultures, dins del respecte dels drets enunciats en la present Declaració.

Article 8. Cooperació cultural

Tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, té el dret de participar, mitjançant procediments democràtics:

- En el desenvolupament cultural de les comunitats de les quals forma part;
- En l'elaboració, l'aplicació i l'avaluació de les decisions que la concerneixin i que tinguin un impacte en l'exercici dels seus drets culturals;
- En el desenvolupament de la cooperació cultural en els seus diversos nivells.

IMPLEMENTACIÓ

Article 9. Principis de governança democràtica

El respecte, la protecció i la implementació dels drets enunciats en la present Declaració impliquen obligacions per a tota persona i tota col·lectivitat; els actors culturals dels tres sectors —públic, privat i civil— tenen especialment la responsabilitat, dins del marc d'una governança democràtica, d'interactuar i, en cas necessari, de prendre iniciatives, per:

- a. Vetllar pel respecte dels drets culturals i desenvolupar modes de concertació i de participació per tal de garantir la seva aplicació, en particular per a les persones més desafavorides per motiu de la seva situació social o la seva pertinença a una minoria;
- b. Garantir especialment l'exercici interactiu del dret a una informació adequada, de forma que els drets culturals puguin ser presos en consideració per tots els actors dins la vida social, econòmica i política;
- c. Formar el seu personal i sensibilitzar el seu públic en la comprensió i el respecte del conjunt dels drets humans i especialment dels drets culturals;
- d. Identificar i prendre en consideració la dimensió cultural de tots els drets humans, per tal d'enriquir la universalitat mitjançant la diversitat, i afavorir que tota persona, ja sigui de forma individual o col·lectiva, es faci seus aquests drets.

Article 10. Inserció en l'economia

Els actors públics, privats i civils, dins del marc de les seves competències i responsabilitats específiques, han de:

- a. Vetllar perquè els béns i serveis culturals, portadors de valor, d'identitat i de sentit, així com tots els altres béns en la mesura en què tinguin una

- influència significativa en els modes de vida i altres expressions culturals, siguin concebuts, produïts i utilitzats de forma que no atemptin contra els drets enunciats en aquesta Declaració;
- b. Considerar que la compatibilitat cultural dels béns i dels serveis és sovint determinant per a les persones desfavorides per motius de pobresa, aïllament o pertinença a un grup humà discriminat.

Article 11. Responsabilitat dels actors públics

Els estats i els diversos actors públics, dins del marc de les seves competències i responsabilitats específiques, han de:

- a. Integrar en les seves legislacions i pràctiques nacionals els drets reconeguts en la present Declaració;
- b. Respectar, protegir i aplicar els drets enunciats en la present Declaració en condicions d'igualtat, i emprar al màxim els seus recursos disponibles per tal de garantir-ne el ple exercici.
- c. Garantir l'accés a recursos efectius, especialment jurisdiccionals, a tota persona —ja sigui de forma individual o col·lectiva— que denunciï la violació de drets culturals;
- d. Reforçar els mitjans de cooperació internacional necessaris per a l'aplicació d'allò establert en el punt anterior, i en particular intensificar la seva interacció en el si de les organitzacions internacionals competents.

Article 12. Responsabilitat de les organitzacions internacionals

Les organitzacions internacionals, dins del marc de les seves competències i responsabilitats específiques, han de:

- a. Garantir en el conjunt de les seves activitats la presa en consideració sistemàtica dels drets culturals i de la dimensió cultural dels altres drets humans;
- b. Vetllar per la seva introducció coherent i progressiva en tots els instruments jurídics pertinents i els seus mecanismes de control;

- c. Contribuir al desenvolupament de mecanismes comuns d'avaluació i de control transparents i efectius.

Text promogut per l'Institut Interdisciplinari d'Ètica i Drets Humans de la Universit  de Fribourg, fet públic per un grup d'acadèmics i intel·lectuals a Friburg el 7 de maig de 2007.

Al web de l'Observatori de la Diversitat i dels Drets Culturals es pot consultar la llista de persones i institucions que actualment apadrinen aquesta Declaració:

www.unifr.ch/iiedh

